

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับ
ช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนใน
โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 ของจังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายกลุ่ม ตามความคิดเห็น
ของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่
3-4 โดยจำแนกตามสถานภาพ ขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 ของ
จังหวัดหนองคายอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและขนาดโรงเรียน ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน
ในทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 จังหวัดหนองคาย จำนวน 1,445 คน จาก 57 โรงเรียน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหาร 57 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 57 คน ครูผู้สอน 1,274 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 57 คน

2. กลุ่มตัวตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 จังหวัดหนองคาย จำนวน 304 คน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหาร 57 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 57 คน ครูผู้สอน 133 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 57 คน และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ ขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดหนองคาย รวมทั้งสิ้น 71 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.32 ถึง 0.81 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.76 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถาม มาจัดหมวดตามลักษณะของตัวแปรและตรวจคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for WINDOWS ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์ระดับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดหนองคายโดยรวมจำแนกตามตัวแปร สถานภาพ ขนาดของโรงเรียน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ใน จังหวัดหนองคาย ที่มีสถานภาพ ขนาดโรงเรียน แตกต่างกัน เป็นรายด้านและโดยรวมทุกด้าน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-ways Analysis of Variance)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยมีข้อค้นพบสรุปผลดังนี้

1. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 เมื่อพิจารณาตามสถานภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ($\bar{X} = 3.40$) ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ($\bar{X} = 3.28$) ด้านการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 2.96$) และด้านแนวปฏิบัติเทคโนโลยีท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.77$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 3 การเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญทางศาสนา ($\bar{X} = 4.43$) ข้อ 9 พิธีไหว้ครู ($\bar{X} = 4.42$) ข้อ 1 พิธีสวดมนต์ไหว้พระ ($\bar{X} = 4.37$) อยู่ในระดับปานกลาง 11 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 7 พิธีสู่ขวัญ ($\bar{X} = 3.46$) ข้อ 5 พิธีเข้าวัดจำศีล ($\bar{X} = 3.16$) ข้อ 13 การจัดทำเอกสารทำนองสรภัญญะ ($\bar{X} = 3.09$) อยู่ในระดับน้อย 3 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ข้อ 22 การจัดทำเอกสารผลฎาอีสาน ($\bar{X} = 2.48$) ข้อ 20 การประกวดการแต่งกายพื้นบ้าน ($\bar{X} = 2.36$) ข้อ 23 การประกวดผลฎาอีสาน ($\bar{X} = 2.31$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 38 การเข้าร่วมบุญเข้าพรรษา ($\bar{X} = 4.19$) ข้อ 41 การเข้าร่วม บุญออกพรรษา ($\bar{X} = 4.00$) ข้อ 43 การเข้าร่วมบุญผ้าป่า ($\bar{X} = 3.85$) อยู่ในระดับปานกลาง 15 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก

คือ ข้อ 36 การเข้าร่วมบุญสงฆ์ ($\bar{X} = 3.48$) ข้อ 33 การทัศนศึกษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
ในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.42$) ข้อ 35 การเข้าร่วมบุญพระเวส ($\bar{X} = 3.40$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพของท้องถิ่น โดยรวมอยู่
ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ เรียงลำดับ
ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ข้อ 63 การปลูกผัก ($\bar{X} = 3.66$) ข้อ 56 การทำนา ($\bar{X} = 3.59$)
อยู่ในระดับ ปานกลาง 17 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 62
การเลี้ยงสัตว์ ($\bar{X} = 3.36$) ข้อ 55 การเกษตรผสมผสาน ($\bar{X} = 3.35$) ข้อ 49 การจักสานไม้ไผ่
($\bar{X} = 3.32$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่น โดยรวม
อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง 6 ข้อ
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 64 เทคนิคการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
($\bar{X} = 3.14$) ข้อ 66 เทคนิคการดักจับสัตว์น้ำ ($\bar{X} = 3.01$) ข้อ 65 เทคนิคการเลี้ยงไก่ไข่
($\bar{X} = 2.56$) อยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ข้อ 67 เทคนิค
การบ่มใบยาสูบ ($\bar{X} = 2.49$) ข้อ 68 เทคนิคการทำยาเส้น ($\bar{X} = 2.45$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ
ความคิด ความเชื่อ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า
อยู่ในระดับมาก 9 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 3 การเข้า
ร่วมกิจกรรมสำคัญทางศาสนา ($\bar{X} = 4.43$) ข้อ 9 พิธีไหว้ครู ($\bar{X} = 4.42$) ข้อ 1 พิธีสวดมนต์
ไหว้พระ ($\bar{X} = 4.37$) อยู่ในระดับปานกลาง 11 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3
อันดับแรก คือ ข้อ 7 พิธีสู่ขวัญ ($\bar{X} = 3.46$) ข้อ 5 พิธีเข้าวัดจำศีล ($\bar{X} = 3.16$) ข้อ 18 การ
แต่งกายพื้นบ้าน ($\bar{X} = 3.14$) อยู่ในระดับน้อย 3 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ
ข้อ 22 การจัดทำเอกสารพญาอีสาน ($\bar{X} = 2.48$) ข้อ 20 การประกวดการแต่งกายพื้นบ้าน
($\bar{X} = 2.36$) ข้อ 23 การประกวดพญาอีสาน ($\bar{X} = 2.31$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน
ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรมและ

ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 38 การเข้าร่วมบุญเข้าพรรษา ($\bar{X} = 4.19$) ข้อ 41 การเข้าร่วมบุญออกพรรษา ($\bar{X} = 4.00$) ข้อ 43 การเข้าร่วมบุญผ้าป่า ($\bar{X} = 3.85$) อยู่ในระดับปานกลาง 15 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 36 การเข้าร่วมบุญสงกรานต์ ($\bar{X} = 3.48$) ข้อ 33 การทัศนศึกษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.42$) ข้อ 35 การเข้าร่วมบุญพระเวส ($\bar{X} = 3.40$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพของท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ ข้อ 56 การทำนา ($\bar{X} = 3.59$) อยู่ในระดับ ปานกลาง 18 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 63 การปลูกผัก ($\bar{X} = 3.36$) ข้อ 62 การเลี้ยงสัตว์ ($\bar{X} = 3.36$) ข้อ 55 การเกษตรผสมผสาน ($\bar{X} = 3.35$)

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ข้อ 64 เทคนิคการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ($\bar{X} = 3.14$) ข้อ 66 เทคนิคการดักจับสัตว์น้ำ ($\bar{X} = 3.01$) ข้อ 65 เทคนิคการเลี้ยงไก่ไข่ ($\bar{X} = 2.96$) อยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ข้อ 67 เทคนิคการบ่มใบยาสูบ ($\bar{X} = 2.49$) ข้อ 68 เทคนิคการทำยาเส้น ($\bar{X} = 2.45$)

2. ผลการเปรียบเทียบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดหนองคาย ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพของท้องถิ่น ด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่นโดยภาพรวมไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพ กับขนาดของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดหนองคาย มีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 ของจังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านการประกอบอาชีพของท้องถิ่น และด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่น สอดคล้องกับ อรพิน แก้วด้วง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นงานในวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษา พบว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดหนองคาย ไม่มีการปฏิบัติตามนโยบายอย่างจริงจัง หรืออาจเป็นเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้านมีรอบที่นำไปใช้ได้น้อย หรือเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นบางด้านจะมีเฉพาะในบางพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย

เมื่อพิจารณาตามสถานภาพพบว่า ทั้งผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านการประกอบอาชีพของท้องถิ่น และด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่นตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการส่งเสริมการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2542 ที่ให้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม แต่อาจจะขาดการนิเทศและติดตามการนำไปใช้อย่างจริงจัง รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นบางชนิดมีการใช้เฉพาะบางพื้นที่ เมื่อนำมาพิจารณาในภาพรวม ทำให้ระดับการใช้อยู่ในระดับปานกลาง ไม่ได้อยู่ระดับมากหรือมากที่สุด ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีค่าเฉลี่ยระดับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีสูงที่สุด อาจเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคนในพื้นที่ มีความรู้ ความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างดี จึงนำมาใช้มากกว่าบุคคลกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงทำให้ภูมิปัญญาด้านนี้มีค่าเฉลี่ยระดับการใช้สูงกว่าด้านอื่นๆ

2. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับช่วงชั้นที่ 3 - 4 ในจังหวัดหนองคาย จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านการประกอบอาชีพของ และด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยี ท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียนพบว่าทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านการประกอบอาชีพของท้องถิ่น และ ด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่น โดยโรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ย การใช้สูงที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่ มักตั้งอยู่ในชุมชนเมืองขนาดใหญ่ จึงอาจจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่าที่ควร ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก จะกระจายอยู่ใกล้ชิดกับกับวิทยาการในท้องถิ่น จึงง่ายต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้ง 4 ด้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่โรงเรียนขนาดเล็ก มีงบประมาณและบุคลากรน้อย ทำให้มีค่าเฉลี่ยระดับการใช้ต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

3. การเปรียบเทียบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดหนองคายตามสถานภาพและโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ทั้งโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกันและไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสถานภาพ และขนาดของโรงเรียน อาจจะเป็นเพราะบทบาทและภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจน สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ได้แตกต่างกันจนมองเห็น ได้อย่างชัดเจน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนจึงไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลางเมื่อ พิจารณาตามสถานภาพพบว่า

ผู้บริหาร มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อ 19 การจัดทำเอกสารและป้ายนิเทศ การแต่งกายพื้นบ้าน และข้อ 20 การประกวดการแต่งกายพื้นบ้าน อยู่ในระดับน้อย อาจเป็น เพราะสถานศึกษาไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง แต่จะนำการแต่งกายพื้นบ้านเข้ามา

ในใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันสุนทรภู่ กิจกรรมกีฬาสี กิจกรรมอื่น ๆ ควรส่งเสริม รมรณรงค์การจัดทำเอกสารและป้ายนิเทศการแต่งกายพื้นบ้าน หรือจัดนิทรรศการ ในบริเวณโรงเรียน ห้องเรียน จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด

หัวหน้าฝ่ายวิชาการมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อ 17 การจัดอบรมการใช้ ยาพื้นบ้านอยู่ในระดับน้อย อาจเพราะบุคลากรที่มีความรู้ มีน้อย ยากแก่การเชิญมาเป็นวิทยากร ควรมีการจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข สสำรวจ และขอความร่วมมือวิทยากร จากชุมชนที่มีความรู้ จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด ข้อ 23 การประกวดผลผลิตอีสาน อยู่ในระดับน้อย อาจเพราะปัจจุบันไม่ค่อยมีผลผลิต ต้นแบบมีน้อย ควรมีการจัดการกิจกรรมประกวด ผลผลิตอีสานในกิจกรรมวันสำคัญทางวิชาการ เชิญผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางผลผลิตอีสาน มามีส่วนร่วม จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด

ครูผู้สอนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อ 22 การจัดทำเอกสารผลผลิตอีสาน อยู่ในระดับน้อยอาจเพราะ ไม่มีความชำนาญ หรือไม่มีความรู้ ในการจัดทำเอกสารผลผลิตอีสาน ควรมี การอบรม ส่งเสริมให้รู้จักผลผลิตอีสาน จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับความคิดเห็น โดยทั่วไปไม่แตกต่าง จากผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน

1.2 ด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ผลการวิจัยพบว่า อยู่ใน ระดับปานกลางเมื่อพิจารณาตามสถานภาพพบว่า

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อ 28 งานหล่อ และข้อ 29 งานปั้น อยู่ในระดับปานกลาง อาจเพราะ งานหล่อ งานปั้น มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นบางพื้นที่ ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับงานหล่อและงานปั้น รวมทั้งมีกิจกรรมให้แสดงออกในเทศกาล ต่าง ๆ เช่น หล่อเทียนในการแห่เทียนเข้าพรรษา และเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นวิทยากร จะทำให้ผลจากปานกลางเป็นมากหรือมากที่สุด

1.3 ด้านการประกอบอาชีพของท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามสถานภาพพบว่า

ผู้บริหาร มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อ 54 การทำเครื่องปั้นดินเผา อยู่ใน ระดับน้อย อาจเพราะ ไม่เห็นความสำคัญ และมีการทำเป็นบางพื้นที่ ควรให้มีการจัดการเรียน การสอนการทำเครื่องปั้นดินเผา จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด ข้อ 58 การปลูก สับปะรด อยู่ในระดับปานกลาง อาจเพราะมีการปลูกสับปะรดมากในบางพื้นที่ เช่น อำเภอ

ศรีเชียงใหม่ กิ่งอำเภอรัตนวาปี ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการปลูกสับปะรด จะทำให้ผลจากปานกลางเป็นมากหรือมากที่สุด ข้อ 46 การทอผ้าด้วยกี่กระตุก อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะปัจจุบัน ผ้ามีราคาถูกลงและหาซื้อได้ง่ายและมีความสวยงามกว่าการทอผ้าด้วยกี่กระตุก ควรส่งเสริมการทอผ้าด้วยกี่กระตุกโดยใช้วิทยากรจากชุมชน จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด

หัวหน้าฝ่ายวิชาการมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อ 47 การทอผ้าด้วยกี่พื้นเมือง อยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะที่พื้นเมืองมีจำนวนน้อย และหายาก จึงมีการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย ควรมีการจัดนิทรรศการ หรือเชิญวิทยากรมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด

ครูผู้สอนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อ 57 การปลูกยาสูบ อยู่ในระดับน้อย อาจเพราะ มีการปลูกเป็นบางพื้นที่ และยาสูบมีโทษต่อร่างกาย ควรมีการจัดทำหลักสูตรโดยให้ครู และผู้ที่ปลูกยาสูบร่วมกันทำให้ครอบคลุมทั้งประโยชน์และโทษ จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับความคิดเห็นโดยทั่วไปไม่แตกต่างจากผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน

1.4 ด้านแนวปฏิบัติหรือเทคโนโลยีท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามสถานภาพพบว่า

ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อ 67 เทคนิคการบ่มใบยาสูบ ข้อ 68 เทคนิคการทำยาเส้น อยู่ในระดับปานกลาง อาจเพราะ ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว มีในบางพื้นที่ เช่น ในพื้นที่บางส่วนของอำเภอท่าบ่อ อำเภอเมือง กิ่งอำเภอสระใคร ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงทำให้มีการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับน้อย ควรมีการส่งเสริมโดยให้พื้นที่ที่มีการปลูกยาสูบส่งเสริมการปลูกและให้ความรู้เกี่ยวกับโทษควบคู่ด้วย จะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด และข้อการแปรรูปมะเขือเทศ นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับน้อย อาจเนื่องมาจากมีการปลูกมะเขือเทศเพื่อจำหน่ายสู่โรงงาน จึงมีการแปรรูปน้อย ทั้งยังพื้นที่ที่มีการปลูกมะเขือเทศจะมีน้อย คืออำเภอศรีเชียงใหม่บางส่วน ควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้ในการแปรรูปมะเขือเทศจะทำให้ผลจากน้อยเป็นมากหรือมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกัน ทำการศึกษาที่ระดับช่วงชั้นต่าง ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกันว่าสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร เช่น ระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ระดับอุดมศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ความแตกต่างของพื้นที่ เชื้อชาติ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงชั้นต่าง ๆ

2.4 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลในเชิงลึกและเชื่อถือได้มากกว่าสำหรับนำไปแก้ไขหรือวางแผนในการจัดการศึกษาต่อไป

2.5 ควรวิจัยเชิงคุณภาพในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY